

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.

Актуальність теми. На даний час проблема національної ідентичності є дуже актуальною для більшості сучасних держав, про це свідчить криза політики мультикультуралізму у більшості європейських державах, вплив міграції, розвиток наднаціональних інституцій, поширення глобальної культури та космополітизму. Варто зазначити, що для так званих «розколотих націй» проблема національної ідентичності є дуже знайомою та як ніколи актуальною. Оскільки тут велика частина людей ідентифікують себе з різними культурами, де є поширеною подвійна ідентичність. Суспільства, що переживають складні перетворення національної та соціально-економічної системи, називаються посткомуністичними, і саме в них процеси глобалізації особливо сильно впливають на національну самоідентифікацію. Саме пострадянські держави на даний момент стикаються із проблемами пошуку та формування власної національної ідентичності. Але, як на мій погляд, ця проблема є найбільш актуальною саме для нашої сучасної країни. Ця проблема в Україні має свої особливості, що зумовлені насамперед: довгим періодом бездержавності, перебуванням під контролем різних державних утворень, і, звичайно ж, асиміляцією мови та культури українського населення. Вивчати проблему національної ідентичності розпочали ще з ХІХ ст., окрім цього, значно цьому посприяли активізація національних рухів у Європі та формування національних держав. Під кінець ХХ ст. концепція національної ідентичності стала набувати чим раз, тим більшої ваги у контексті вивчення глобалізаційних процесів. Через наявність кризи національної ідентичності у більшій частині європейських держав останніх десятиліть, проблема почала все активніше обговорюватись сучасними науковцями. Аналіз проблем національної ідентичності можна побачити у працях різних науковців, таких як: Карла Юнга, Жака Лакана, Юргена Габермаса, Ентоні Гідденса, Роджерса Брубейкера та ін. Багато сучасних науковців намагались довести, що питання національної ідентичності вже давно себе вичерпало і, незважаючи на те, що це не так, науковий та технічний прогрес усуває це питання на задній план.

Метою дослідження є розкриття сутності та особливостей формування національної ідентичності в умовах глобалізації, дослідження проблемного поля і перспектив розвитку сучасної української національної ідентичності.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких **дослідницьких завдань**: розкрити сутність національної ідентичності в умовах глобалізації; розкрити особливості формування національної ідентичності в умовах глобалізації; дослідити проблемне поле та перспективи розвитку сучасної української національної ідентичності. **Об'єктом дослідження** є національна ідентичність як складова сучасної соціокультурної ідентифікаційної моделі особистості й соціуму. **Предметом дослідження** є особливості сучасної української національної ідентичності, а також сутність та історико-культурологічна специфіка національної ідентичності в умовах глобалізації. Основою будь-якого суспільства є загальнонаціональна ідентичність – це, певною мірою, як ототожнення себе з певною спільнотою, її цінностями, територією, символами, історією, культурою, правовими та державними інституціями, економічними й політичними інтересами. Іншими словами, це як повне пристосування до середовища та суспільства, в якому ти перебуваєш. А от саме формування національної ідентичності – це вже процес самовизначення людини у межах національного та етнічного простору. Тобто людина сама вирішує ким їй бути та до чого пристосовуватись. А основними критеріями, на яких формується національна ідентичність, є культурна, економічна й правова спільність.

Як уже згадувалось вище, питання національної ідентичності протягом останніх десятиліть дуже зацікавило науковців з Великобританії. Зокрема, проблема «британської ідентичності» й досі залишилася дискусійною, також спостерігається посилення тенденцій щодо автономії Шотландії, Уельсу та Ірландії. Численні дослідження, що проведені британськими дослідниками, відображають динаміку національної ідентичності у Великобританії і показують, як саме рівень загальнонаціональної ідентичності послаблює та знижує процес національної консолідації. Звичайно ж, що також серед науковців тривають обговорення щодо походження англійця і речі, якими він відрізняється від британця, проблеми динаміки ідентичності національних меншин, культурної диференціації (ця проблема більше стосується інтеграції мусульманських громад), проблеми партійної

підтримки національного розвитку (консерватори ідеалізують розвиток титульної нації та посилення британської етнічності, а британські ліберали політику мультикультуралізму) [2, с. 280]. До речі, зовсім нещодавно актуалізувались обговорення про чинники, які є причиною явищ «колективного насильства» з боку іммігрантських меншин. Слід зазначити, що частина науковців вважає, що це пов'язано саме з етнічним чи культурним характером, в той час, як інші вважають це зростаючою поляризацією британського суспільства між багатими та бідними (Великобританія є другою країною в Європі за величиною, з точки зору нерівності багатства) та подальшим формуванням категорії молодих людей, переважно іммігрантів або ж людей іноземного походження, без конкретних економічних і соціальних перспектив, які використовують насильство як, свого роду, форму протесту та пошук політичного визнання. Також багато дослідників роблять акцент на тому, що зміцнення європейських інституцій призвело до подальшого послаблення британської національної ідентичності. Серед наукових праць із вивчення проблеми національної ідентичності найбільшою актуальністю користуються праці Роджерса Брубейкера. Це американський вчений та автор великої кількості відомих праць, з проблеми впливу на розвиток нації міграцій, міжнаціональних відносин та переосмислення статусу сучасних націй. За останні роки багато його робіт було перекладено в Росії та Україні. Оглянувши наукову літературу, можна сміливо стверджувати, що сучасні західні науковці приділяють дуже багато уваги аналізу проблем кризи національної ідентичності, послаблення національної консолідації проблемами міграції, сепаратистським рухам, а також проблеми посилення дезінтеграційних настроїв окремих етнічних меншин [1, с. 62-76]. Аналізуючи питання національної ідентичності, потрібно враховувати не лише суб'єктивні, але й об'єктивні чинники, вплив як внутрішньополітичних, так зовнішньополітичних чинників. Більшість науковців наголошує на тому, що національна ідентичність має декілька вимірів: психологічний, територіальний, культурний, політичний та історичний. Звідси можна сказати, що національна ідентичність – це, не що інше, як колективне відчуття, що спирається на віру у належність до однієї нації, та спільність національних атрибутів, які роблять її відмінною від інших націй. Впринципі, у момент свого виникнення жодна нація не мала якихось колосальних культурних схожостей, таких як: мова, звичаї, спільні традиції та інші. Спільним рахується лише політична ідентифікація суспільства, даної держави. За рахунок впливу зовнішньої загрози, відчуття національної ідентичності може наростати або послаблюватись. У той час, як сутність, цієї ж ідентичності, підвладна ваганням набагато менше, вона складається з багатьох економічних, соціальних і політичних трендів, які досить часто конфліктують між собою. Ще однією ознакою є те, що вона досить повільно формується у порівнянні до характерних особливостей того чи іншого народу. Основним засобом збереження ідентичності є діалог і спадкоємність культур, а визначальною умовою формування національної ідентичності є позитивне сприйняття громадянами своєї нації, держави. В Україні криза ідентичностей і самоідентифікації спостерігається також у соціально-політичній, економічній та духовній сферах – це зумовлено тим, що громадянське суспільство у ролі головного чинника, що відповідає за формування української політичної нації, ще не сформоване. Суть у тому, що суспільство має надзвичайно низький рівень політичної свідомості, підтвердженням цього є відмінність у цінностях та інтересах. Відповідно проблема ідентифікації суспільних та етнічних груп, у соціальному та політичному аспектах, збереглася.

Зважаючи на всі фактори впливу, можна сказати, що до проблеми національної ідентичності слід підходити з усіх сторін, а не лише з метою зміцнення суспільства, нації, чи, можливо, цілого політичного режиму. Проаналізувавши вищесказане, можна зрозуміти, що чим більше населення держави є багатонаціональним чи багатокультурним, тим важче досягнути одного загальнонаціонального розвитку, оскільки їх погляди, щодо релігії, культури, цінностей, історії, традицій і такого іншого, розходяться [5, с. 285-288]. Звичайно, для вирішення усіх проблем, що не дозволяють досягнути одного загальнонаціонального розвитку в Україні, немає універсальної класичної моделі чи єдиного методу. У такому випадку нам слід врахувати всі фактори, що заповільнюють процес досягнення поставленої мети, та запобігти їм. Найбільш важливу роль на собі має державна політика, яка повинна розробити та «запустити» цю стратегію. І аж тоді суспільство будуть вважати національно консолідованим, коли його окремі елементи, до прикладу, національні групи, соціальні класи, окремі особи, будуть орієнтовані більше на зв'язки між собою, ніж на зв'язки із різними зовнішніми структурами.

Висновки. Підсумовуючи все вищесказане, варто звернути увагу на те, що в цілому формування національної ідентичності – це процес коли людина самовизначається у реальних та символічних рамках етнічного та національного простору. Як уже говорилось, важливими

критеріями національної єдності під час цього стають культурна, правова й економічна спільності, а у межах націй поєднуються різні етнічні компоненти. Загальнонаціональна ідентичність – це процес споріднення себе з певною спільнотою, її символами, цінностями, історією, територією, культурою, державними та правовими інституціями, політичними й економічними інтересами. І якщо результат після проведення такого процесу буде негативним, а тобто: почуття національної ідентичності буде слабшим за регіональну, культурну та ін. ідентичність, то можна вважати, що нація поступово розпадається. Якщо ж навпаки, то можна вважати, що суспільство стало національно консолідованим. А щодо наслідків глобалізації для національної ідентичності, то тут думки розходяться, оскільки глобалізація ставить під сумнів роль національної держави та все, що пов'язано із національним розвитком.

Література

1. Герасимов И., М. Могильнер, А. Семенов. «Мифы и заблуждения в изучении империи и национализма» – 2010. – 62–76 с.
  2. Брубейкер Р.. *Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі* – 2006. – 280 с.
  3. Гібернау М. «Ідентичність націй» – 2012. – 304 с.
  4. Колодій А. «Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні» – 2002. – С. 35–55.
  5. Пелагеша Н.Є. «Україна в смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації» – 2008. – С. 285–288.
  6. Степико М. «Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія» – 2011. – 336 с.
  7. *Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія* / Гончарук Т. В., Гнаевич Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.
  8. Шумка М., Гончарук Т. *Національно-культурна ідентичність як маркер модернізованого українського суспільства // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. – Л.: УБС НБУ, 2013. – 722с. – С. 391-399.*
  9. Чигур, Р. Ю. *Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз / Р. Ю. Чигур // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія», Острог, 2015.– Випуск 18.– С. 96-102*
-